

Izkoriščanje delavcev

Ko boj za mezdo postane emancipacijski boj

Lana Zdravković

*Mi vse ustvarjamo na svetu,
zato naj vse bo naša last;
zato naj delavcu in kmetu
pripada tudi vsa oblast.*

Internacionala

Desetdnevna gladovna stavka enajstih migrantskih delavcev kočevske Prenove, ki leto in pol niso dobivali plač, je načela eno temeljnih vprašanj sodobne družbe, vprašanje možnosti upora globalnemu sistemu neenakosti, izkoriščanja, nadzora in sistemu upravljanja kapitala in trga delovne sile v škodo ljudi, kar v času »svetovne krize« in kot odraz družbeno-ekonomskih hierarhij postaja splošni pojav. V današnji izrazito antipolitični družbi, ki sloni na sistemu kapitala, imajo ljudje vrednost le še kot poceni delovna sila – to je kot blago –, ki podpira ustvarjanje in ohranjanje kapitalističnega globalnega gospodarstva. V trenutku, ko je samo v Sloveniji več kot 100.000 brezposelnih, so stakajoči delavci postali paradigma današnjega delavca nasploh, njihov upor pa lahko postane paradigma solidarnega emancipacijskega delavskega upora.

Delavci iz »tretjega sveta« postajajo novodobni sužnji neoimperialnega liberalizma, ki se jih po določenem času uporabe preprosto zavrže.

Opozoriti je treba, da so migrantski delavci iz tako imenovanih »tretjih držav«, ki sicer v Sloveniji predstavljajo okrog deset odstotkov delovno aktivnega prebivalstva in jih je največ iz držav nekdanje skupne države Jugoslavije, v odnosu do slovenskih delavcev in delavcev iz EU še posebej diskriminirani. V slovenski zakonodaji (zakon o zaposlovanju in delu tujcev ter zakon o tujcih), v kateri se poslušno zrcalijo določila čedalje bolj homogenizirane migracijske politike Evropske unije, se z vzpostavljanjem kvotnega sistema kvantitativno (številčno) in kvalitativno (opravljajo lahko le deficitarne poklice, torej tiste, za katere ni na voljo slovenskih delavcev ali delavcev iz EU) omejuje letni pritek migrantov na trg dela. Z izdajanjem časovno omejenih delovnih dovoljenj, ki so vezana na zaposlitev in ne na delavca, se ta

Foto Tomi Lombardi

popolnoma podredi samovolji delodajalca. Prek pogojevanja dovoljenja za bivanje z delovnim dovoljenjem se omogočajo skrajne oblike izkoriščanja in zlorab. S pogojevanjem delovnega razmerja z namestitvijo v nefunkcionalne, prenatrpane in neurejene samske in delavske domove (zelo pogosto tudi zasebne hiše ali stanovanja), z vprašljivimi bivanjskimi in higienskimi razmerami, se delavcem ne le preprečuje združevanje družin in omejuje svoboda gibanja, temveč se jim onemogočata vsakovrstna zasebnost in prosti čas, ki se tako ali tako pogosto dodatno odteguje z dostikrat slabo ali sploh neplačanimi nadurami dela. S takšnim paketom ukrepov so delavci ne le popolnoma disciplinirani, temveč tudi družbeno getoizirani, socialno segregirani, razredno koncentrirani in politično popolnoma brez pravic. Tako ti ljudje postajajo novodobni sužnji neoimperialnega liberalizma, ki se jih po določenem času uporabe preprosto zavrže. Gibanje Nevidni delavci sveta, ki deluje pod okriljem Socialnega centra Rog, je edino tovrstno gibanje v Sloveniji, ki na te probleme sistematično in aktivno opozarja ter zahteva nujno in brezpogojno izenačitev pravic tujih delavcev s slovenskimi, prvi korak na tej poti pa so osebna delovna dovoljenja, ki bi jim omogočila določeno neodvisnost pri izbiri delodajalcev in dela.

Kljub vsemu je jasno, da imajo migrantski delavci z »domaćimi« veliko skupnega. Množična odpuščanja, nižanja plač, krčenje osnovnih delavskih standardov in pravic ter vse bolj negotove razmere za delo

postajajo stalnica tudi za slovenske delavce in delavce drugih privilegiranih držav. V takšni situaciji je (»socialna«, »demokratska«, »civilizirana«) država, od katere bi pričakovali, da zagotovi razmere za pravičnost in enakopravnost, odpovedala. To ne le ni več država blaginje, temveč čedalje bolj postaja država parazitskih skupin, ki se vzdružuje s špekulacijami, s korupcijo, z izsiljevanji, s pravnimi triki, s privilegiji, ki si jih pridobijo od države in jo hkrati tudi obvladujejo. Tako država danes s finančnimi injekcijami rešuje banke in skorumpirana podjetja ter njihove nezavarovane kredite, neodgovorne delodajalce in parazite sistema. Ne razvija pa učinkovitega socialnega in pravnega sistema, ki bi zaščitil ljudi. V takšni situaciji popolne družbene atomizacije je delavec kot subjekt krivice prepuščen sam sebi, saj je iz reda države izpadel kot kolateralna žrtev kapitala. Dojema se ga le še kot nebogljenost bitje, potrebno pomoči in sočutja, tako v očeh civilne družbe kot tudi sindikatov, ki v postfordistični družbi niso zmožni misliti sodobnih prekernih razmer dela. Vse skupaj se obrne v jalovi humanitarizem, ki je pogosto sam sebi namen.

Delavcem tako ostanejo le še lastno telo in boj za golo preživetje skozi boj za mezdo. V tem je tudi njihova dragocena subverzivna moč, s katero pretresejo temelje družbe. Gladovna stavka migrantskih delavcev, ki so zahtevali od države, da popravi krivico, ki se jim je godila in tako pokazala na nemoč države, nam lahko pomaga obuditi vsesplošni militantni (konfliktni, perma-

nentni, samoorganizirani, nepokroviteljski, pravični) upor za globalno enakost. Tako mezdni boj lahko postane družbeni, politični, emancipacijski boj, ki v nenehnem procesu problematiziranja in destabiliziranja nepravičnega družbenega reda promovira ter neguje protagonizem in samoemancipiranost. Red države ni samoumeven. Vedno ga je treba na novo preizpraševati in problematizirati.

Imamo vso pravico rušiti nepravični družbeni red in zahtevati vpis v skupnost enakih. Tako kot so delavci v sredo, zadnji dan stavke, skupaj s podporniki s petjem *Internationale* – ki je sicer bilo popolnoma spontano, a sploh ne po naključju – poskušali simbolično vdreti v prostore ministristva za delo, družino in socialne zadeve. To ni noben vandalizem. V trenutku, ko instituciji pravne in socialne države odpove, je to kvečjemu edina legitimna reakcija. Upor je ali militanten ali pa ga ni! Le tako lahko postane globalen, skupen in solidaren. Le tako lahko prisili državo, da se sooči z novimi prekernimi razmerami življenja in dela ter se zavzame za ljudi in ne za kapital oziroma sproži procese prevrednotenja družbenih odnosov in prerazporeditve odnosov moči in kapitala. Le tako lahko odpira prostor za emancipacijo ljudstva in vzpostavitev novega političnega subjekta, ki ve, da ne delo, temveč upor osvobaja. ■

Lana Zdravković, raziskovalka na Mirovnem inštitutu, politična aktivistka in KITCH umetnica